

ANALIZA TROŠKOVA I PRIHODA

Zandt, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:009030>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-07**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Stručni studij *Računovodstvo*

Ana Zandt

ANALIZA TROŠKOVA I PRIHODA

Završni rad

Osijek, 2021.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Stručni studij *Računovodstvo*

Ana Zandt

ANALIZA TROŠKOVA I PRIHODA

Završni rad

Kolegij: Ekonomika poduzeća

JMBAG: 1312103883

e-mail: ana.zandt@gmail.com

Mentor: izv.prof.dr.sc. Ivan Kristek

Osijek, 2021.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics in Osijek
Professional Study of *Accounting*

Ana Zandt

COST AND RAVENUE ANALYSIS

Final paper

Osijek, 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli* *pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska.*
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Ana Zandt

JMBAG: 1312103883

OIB: 34976393755

e-mail za kontakt: ana.zandt@gmail.com

Naziv studija: Stručni studij Računovodstvo

Naslov rada: Analiza troškova i prihoda

Mentor završnog rada: izv.prof.dr.sc. Ivan Kristek

U Osijeku, 26.08.2021. godine

Potpis Ana Zandt

ANALIZA TROŠKOVA I PRIHODA

SAŽETAK

Upravljanje poduzećem podrazumijeva planiranje, praćenje kretanja, upravljanje i evaluaciju troškova i prihoda. U svakodnevnom poslovanju, a pogotovo prilikom širenja poslovanja poduzeća moraju biti oprezna i posebnu pozornost obratiti na troškove i prihode koje trenutno imaju u poslovanju te na temelju istih donijeti realne i ostvarive projekcije za budućnost poslovanja. Troškovi koji nastaju u proizvodnji rezultat su korištenja određenih energenata, sirovina ili rada pojedinaca, a prihode poduzeće ostvaruje od prodaje proizvoda i usluga, finansijski prihoda (npr. prihodi od dividende) te raznih izvanrednih prihodi (npr. viškovi na zalihama i pozitivne tečajne razlike). Troškovi i prihodi međusobno su povezani te o njihovom odnosu uvelike ovisi uspješnost poslovanja poduzeća. Moraju se detaljno procjenjivati, pratiti, mjeriti i planirati, a to se može postići redovnom analizom istih. Nikada se ne smiju zanemariti. Razina profitabilnosti izravno je povezana s tim koliko redovito i racionalno poduzeće kontrolira i upravlja troškovima koji se javljaju u poslovanju te prihodima koje ostvaruje u poslovanju. Kako bi se prihodima i troškovima moglo efikasno upravljati potrebno je da se isti i njihova međuovisnost dobro razumiju, a što vodstvo poduzeća bolje razumije iste i redovitije vrši kontrolu troškova i prihoda to će biti uspješnije u upravljanju istima. Što u konačnici i je cilj poslovanja – ostvariti što više prihode uz što niže troškove.

Ključne riječi: troškovi, prihodi, proizvodnja

COST AND RAVENUE ANALYSIS

ABSTRACT

Corporate governance involves planning, tracking, managing, and evaluating costs and revenues. In everyday business, and especially when expanding their business, companies must be careful and pay special attention to the costs and revenues they currently have in business and based on them make realistic and achievable projections for the future of business. Production costs are the result of the use of certain energy sources, raw materials or the work of individuals, and the company generates income from the sale of products and services, financial income (eg dividend income) and various extraordinary income (eg inventory surpluses and foreign exchange gains) . Costs and revenues are interrelated and the success of a company's business largely depends on their relationship. They must be assessed, monitored, measured and planned in detail, and this can be achieved through regular analysis. They must never be neglected. The level of profitability is directly related to how regularly and rationally the company controls and manages the costs that occur in the business and the income that it generates in the business. In order for revenues and costs to be managed efficiently, it is necessary that they are well understood and their interdependence, and the better the company's management understands them and more regularly controls costs and revenues, the more successful it will be in managing them. Which, in the end, is the goal of the business - to generate as much revenue as possible with the lowest possible costs.

Key words: cost, revenues, production

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Metodologija rada	2
3. Ekonomika poduzeća	3
4. Pojmovno određenje troškova i prihoda	6
4.1. Pojmovno određenje troškova	6
4.1.1. Pojam troškova	6
4.1.2. Vrste troškova u proizvodnji	9
4.1.2.1. Ukupni trošak, fiksni i varijabilni troškovi	9
4.1.2.2. Vrste troškova prema porijeklu i sastavu	12
4.1.2.2.1. Materijalni troškovi	13
4.1.2.2.2. Troškovi stalnih sredstava	14
4.1.2.2.3. Troškovi rada	15
4.2. Pojmovno određenje prihoda	16
4.2.1. Pojam prihoda	16
4.2.2. Vrste prihoda	16
4.2.2.1. Ukupni prihod	17
4.2.2.2. Granični prihod	17
5. Analiza troškova i prihoda u proizvodnji	19
5.1. Teorija proizvodnje	19
5.2. Pojam i primjena proizvodne funkcije	20
5.3. Kretanje i međuovisnost prihoda i troškova	21
5.4. Primjena točke pokrića	24
6. Zaključak	27
Popis literature	28
Popis slika	29
Popis tablica	30

1. Uvod

Poslovanje poduzeća sa sobom nosi mnoge prilike i prijetnje. Poduzeća, kako bi ostala relevantna na tržištu i širila svoje poslovanje kontinuirano rade na tome da razviju svoju proizvodnju, tj. da prošire svoju proizvodnju. U svakodnevnom poslovanju, a pogotovo prilikom širenja poslovanja poduzeća moraju biti oprezna i posebnu pozornost obratiti na troškove i prihode koje trenutno imaju u poslovanju te na temelju istih donijeti realne i ostvarive projekcije za budućnost poslovanja.

U izradi planova i projekcija za budućnost poslovanja na poduzeće utječu različiti vanjski i unutrašnji čimbenici, ali ukoliko rukovodstvo poduzeća dobije pravovremene informacije vezane za troškove i prihode isto može, uz pomoć istih, uspješno odgovoriti na sve izazove s kojima će se susresti u poslovanju te može povećati proizvodnju, unaprijediti proizvodne procese, poboljšati kvalitetu postojećih proizvoda, razviti kvalitetnije proizvode te smanjiti troškove proizvodnje.

Iako je proces proizvodnje izazovan poduzeća kontinuiranim praćenjem troškova u istom i pomnim planiranjem svakog sljedećeg koraka u proizvodnji mogu stvoriti preduvjet za dugoročno uspješno poslovanje. dugoročno uspješno poslovanje za poduzeće je ono poslovanje u kojem isto može kontinuirano unaprjeđivati poslovanje i proizvoditi što više proizvoda uz što niže troškove poslovanja.

2. Metodologija rada

Predmet završnog rada su troškovi i prihodi u proizvodnji. Cilj rada je definirati što su troškovi i prihodi te objasniti njihov odnos u proizvodnji.

Završni rad podijeljen je na šest dijelova kako slijedi: (1) uvod, (2) metodologija rada, (3) ekonomika poduzeća, (4) pojmovno određenje troškova i prihoda, (5) analiza troškova i prihoda u proizvodnji, (6) zaključak. Na početku rada napravljeni su uvod i metodologija rada. Zatim se u poglavlju ekonomika poduzeća definiralo poduzeće, poduzetnik i ekonomika poduzeća te su se navela pitanja na koja ekonomika poduzeća treba dati odgovore. Potom su se u četvrtom poglavlju, pojmovno određenje troškova i prihoda, definiralo i navele vrste troškova i prihoda. Nakon toga se u petom poglavlju, analiza troškova i prihoda u proizvodnji, definirala teorija proizvodnje i proizvodna funkcija, prikazao odnos troškova i prihoda te definirala i objasnila primjena točke pokrića u proizvodnji. Na kraju rada nalazi se zaključak, a nakon zaključka nalaze se: popis literature, popis slika i popis tablice.

Znanstvene metode korištene u završnom radu su: metoda analize, metoda sinteze, metoda deskripcije i metoda klasifikacije.

3. Ekonomika poduzeća

U svjetskom gospodarstvu, kao i u gospodarstvu svake zemlje, poduzeća imaju veliku i važnu ulogu. Između ostaloga, poduzeća generiraju radna mjesta te kroz svoje djelovanje potiču društveni i tehnološki razvoj. „Poduzeće je opći pojam koji u ekonomici obuhvaća sve oblike poslovnih organizacija koje su glavni subjekti ekonomskog života u uvjetima slobodnog tržišnog gospodarstva. Obavljaju jednu ili više gospodarskih djelatnosti u proizvodnji i razmjeni materijalnih dobara i pružanju usluga na tržištu“ (Karić i Lacković, 2003:06). Razlikuju se ovisno o vlastitim obilježjima - na primjer prema strukturi poslovanja, broju zaposlenika i proizvodnim procesima, a cilj poslovanja poduzeća je ostvarivanje dobiti.

Osobe koje osnivaju i vode poduzeća su poduzetnici. Poduzetnici su osobe koje imaju poduzetničku ideju, vide priliku kako i kada realizirati svoju ideju, pronalaze resurse za realizaciju ideje te pokreću poduzetnički pothvat i upravljaju istim. Kako bi poduzeće bilo uspješno pretpostavka je da poduzetnik mora imati određene poduzetničke vještine i osobine. Autor Tkalec (2011:39-41) navodi da su uspješni poduzetnici oni koje krase sljedeće osobine: Altruizam

- Hrabrost
- Inovativnost
- Kreativnost
- Mudrost
- Samostalnost
- Odgovornost
- Upornost
- Vizionarstvo

Prethodno navedeno potvrđuju autori Karić i Lacković (2003:11-12) koji navode sljedeća obilježja koja krase uspješne poduzetnike:

- Posebne sposobnosti stvaralaštva, predviđanja, uočavanja povoljnih prilika i organiziranja,
- Posjedovanje stručnih ekonomskih znanja i otvorenost za nove spoznaje iz teorije i prakse,

- Osiguranje potrebnog kapitala koji ulaže preuzimajući rizik uz odgovarajuće mjere opreza
- Ima dobar odnos prema ljudima, izabire prave ljude, motivira ih za posao, nadzire i koordinira njihov rad.

Poduzeća imaju veliku i važnu ulogu u gospodarstvu država. S obzirom na njihov utjecaj i važnost ista su u središtu istraživanja brojnih ekonomista. „Ekonomika poduzeća jedna je od ključnih mikroekonomskih znanosti koja proučava gospodarstvo na razini poduzeća kao temeljne jedinice nacionalnog gospodarstva. Proučava glavna pitanja učinkovitosti proizvodnje na razini gospodarskih subjekata. Stoga istražuje čimbenike koji utječu na uspješnost poslovanja, utvrđuje zakonitosti koje vrijede u ekonomskom sustavu poduzeća, te definira pravila čijom se primjenom poslovanje poduzeća može poboljšati“ (Karić, 2005:02). Pojednostavljeno, ekonomika poduzeća bavi se traženjem odgovora na pitanja vezana za uspješnost poslovanja poduzeća te se pomoću iste želi se otkriti kako najučinkovitije ostvariti ciljeve poduzeća, tj. unaprijediti proizvodnju i prodaju.

Autor Babić (2005:61) navodi da se ekonomika poduzeća bavi izučavanjem problema povezanim s opskrbljivanjem ljudi materijalnim sredstvima kao i ekonomskim odnosima koji ih istih proizlaze, a autor Majcen (1976:14) ističe da je glavni zadatak ekonomike poduzeća tumačenje procesa odlučivanja u poslovanju poduzeća kako bi se dobio uvid u sredstva i puteve za postizanje optimalnih rješenja u poslovanju.

Autori Samuelson i Hordhaus (2011:116) ističu da ekonomska uspješnost poslovanja poduzeća ovisi o proizvodnosti istoga, a razlog tome je taj što se kroz proizvodnost mjeri odnos ukupne proizvodnje i vagane sredine inputa.

Nadalje, autori Karić i Lacković (2003:03) navode da ekonomika poduzeća treba odgovoriti na sljedeća ključna pitanja vezana za funkcioniranje poduzeća:

1. što proizvoditi (predmet poslovanja),
2. koliko proizvoditi (opseg proizvodnje),
3. kako proizvoditi (kojim metodama proizvodnje)
4. kako raspodijeliti ostvarene rezultate,
5. gdje i kada nabaviti, i
6. gdje i kada prodati.

Odgovaranjem na prethodno navedena pitanja poduzeće dobiva sliku o tome što radi, kako radi i za koga radi. Uz pomoć odgovora poduzeće treba napraviti koncept poslovanja koji će istovremeno uravnotežiti potrebe tržišta i resursa kojima poduzeće raspolaže, tj. resursima koji su potrebni poduzeću za rad.

4. Pojmovno određenje troškova i prihoda

Kako bi se bolje razumio odnos troškova i prihoda te kako bi se isti mogao analizirati potrebno je prvo pobliže definirati što su troškovi i prihodi. To će se napraviti u sljedećim poglavljima.

4.1. Pojmovno određenje troškova

U sljedećim poglavljima definirat će se trošak i navest će se vrste troškova.

4.1.1. Pojam troškova

Riječ trošak često se spominje, a najčešće se veže za izdatke koje ljudi imaju u privatnom životu i za izdatke koje poduzeća imaju u poslovanju. Kada su u pitanju troškovi koji nastaju u poslovanju poduzeća isti su izrazito važni za cjelokupno poslovanje zato što ovisno o visini istih ovisi koliko poslovnu dobit će poduzeće ostvariti. „Prema nazivima stvari koje se troše mogu se razlikovati:

- 1) troškovi osnovnih sredstava, odnosno amortizacija
- 2) troškovi energije
- 3) troškovi sirovina i drugog materijala
- 4) troškovi tuđih usluga
- 5) troškovi rada, odnosno osobni dohoci radnika (u visini koja odgovara stavovima iz pravilnika o osobnim dohocima)
- 6) drugi izdaci osobama koji se prema propisima tretiraju kao materijalni troškovi
- 7) stalni doprinosi društvenoj zajednici i drugi doprinosi koji se uračunavaju u cijenu koštanja proizvoda i usluga“ (Babić, 2005:355).

Prethodno navedeni troškovi su troškovi koji nastaju proizvodnjom i obavljanjem usluga prema drugima. To su troškovi koji su neminovni zato što isti nastaju kao rezultat korištenja određenih energenata, sirovina ili rada pojedinaca.

Kada su u pitanju troškovi koji nastaju prema poslovnim funkcijama, autor Babić (2005:356) razlikuje sljedeće troškove:

- troškovi neposredne proizvodnje
- troškovi nabavljanja, troškovi prodaje
- troškovi internog transporta
- troškovi novčanog i kreditnog prometa
- troškovi tehničke kontrole
- troškovi planiranja
- troškovi konstrukcije, odnosno projektiranja
- troškovi pripreme rada
- troškovi uprave pogona
- troškovi uprave poduzeća.

Svako poduzeće je drugačije što znači da isto ima različite troškove, a iz prethodno navedenog vidljivo je da poslovanje poduzeća podrazumijeva različite vrste troškova koje poduzeće mora biti sposobno podmiriti kako bi poslovalo s profitom.

Autor Karić (2010:224) navodi da su troškovi „mjerilo ekonomske učinkovitosti“, a autor Majcen (1977:12) navodi da je trošak „označava samo onaj dio rashoda koji može biti ukalkuliran u cijenu koštanja proizvoda i usluga“. Troškovi utječu na cjelokupno poslovanje poduzeća jer se na temelju istih donose odluke kao što je izbor resursa koji će se koristiti u poslovanju, investicijama vezanim za poslovanje, nova zapošljavanja, plaće zaposlenika, širenje poslovanja i slično.

U tablica 1. navest će se definicije troškova kroz godine.

Tablica 1. Definicije troškova

DEFINICIJE TROŠKOVA
„Troškovi su u novcu izražena količina živog rada, opredmećenog rada i ukalkuliranih ugovornih, odnosno zakonskih obaveza, potrebnih za proizvodnju učinka“ (Majcen, 1976:29)
„Troškove se definira kao utrošak različitih dobara potrebnih za nastanak nekog proizvoda ili usluge što će je realizirati prodajom na tržištu“ (Cingula, Hunjak i Ređep, 2004:113).
„Troškovi su vrijednosni (novčani) izraz ulaganja osnovnih elemenata proizvodnje, koja nastaju radi stvaranja novih učinaka i stjecanja (ostvarivanja) dobitka“ (Karić, 2005:60).

Izvor: Izrada autora

Iz Tablica 1. vidljivo je da svako poslovanje, bilo veliko ili malo, iziskuje određene troškove. Na temelju troškova donose se odluke vezane za poslovanje te se planiraju buduće aktivnosti u poslovanju. Autor Karić (2005:60) raspoznaje dvije sastavnice troškova:

- 1) količina potrošenih elemenata proizvodnje (utrošak ili potrošak) i
- 2) nabavne cijene potrošenih elemenata proizvodnje.

Iz toga proizlazi da je trošak umnožak količine i cijene nekog proizvoda, tj. usluge.

Visina troškova varira od poduzeća do poduzeća, a na njihovu visinu utječu vanjski i unutarnji faktori. „Na visinu troškova utječu mnogobrojni unutrašnji i vanjski faktori koji se mogu ovako sistematizirati:

- a) unutrašnji faktori u privrednoj organizaciji, koji mogu biti:
  - tehničkog (objektivnog) i
  - organizacionog (subjektivnog) karaktera (značaja).
- b) vanjski faktori:
  - cijene proizvodnih elemenata kao posljedica tržišnih odnosa i
  - propisi društva“ (Majcen, 1976:30).

Troškovi, kao i sve drugo, imaju određene karakteristike. Autor Karić (2010:242) navodi sljedeće karakteristike troškova:

- Troškovi su posljedica ulaganja resursa u proizvodnji određene količine proizvoda i usluga.
- Poznavanje funkcija troškova iznimno je važno za optimalno odlučivanje poduzeća i vlade.
- Troškovi su jedna od glavnih odrednica cijena u svim tržišnim strukturama.
- Na temelju poznavanja funkcije troškova, poduzeća mogu povećavati tržišni udio.
- Troškovi su značajni za politiku rasta poduzeća.
- Troškovi u velikoj mjeri određuju strukturu tržišta
- Detaljno poznavanje troškova bitno je i za vladino reguliranje gospodarskih grana.

Prethodno navedeno ukazuje na to da svako ulaganje nosi određene troškove i da je za uspjeh u poslovanju važno da vlasnici poslovanja budu upućeni u strukturu troškova, a sve to zato što se na temelju troškova prave planovi za rast i razvoj poslovanja na domaćem i inozemnim tržištima.

4.1.2. Vrste troškova u proizvodnji

Troškovi koji se javljaju u poslovanju mogu biti kratkoročni i dugoročni. „Ekonomika razlikuje kratkoročne i dugoročne troškove. Kratkoročni troškovi su troškovi tijekom razdoblja u kojemu su neki faktori proizvodnje (obično kapitalna oprema i menadžment) fiksni. Dugoročni su troškovi tijekom razdoblja koje je dovoljno dugo da omogućuje promjenu svih faktora proizvodnje. U dugom roku svi faktori postaju varijabilni“ (Koutsoyiannis, 1996:105).

U nastavku će se navesti troškovi koji se javljaju u proizvodnji.

4.1.2.1. *Ukupni trošak, fiksni i varijabilni troškovi*

Svi čimbenici koji su uključeni u proizvodnju čine ukupni trošak proizvodnje. To potvrđuje autor Ferenčak (2003:107) koji navodi da je ukupni trošak zbroj fiksnog i varijabilnog troška.

Autori Polimeni, Hamdy i Cashin (1999:09) fiksne troškove definiraju kao troškove koji u ukupnom iznosu ostaju nepromijenjeni u okviru odgovarajućeg raspona bez obzira na fluktuacije obujma aktivnosti, a varijabilne troškove definiraju kao troškove čiji se ukupni iznos mijenja u direktnoj ovisnosti o promjenama u obujmu aktivnosti. Ovdje je važno spomenuti i poluvarijabilne troškove. To su troškovi koji su promjenjivi, ali na njihovu varijabilnost ne utječu promjene u obujmu aktivnosti poslovanja.

Iz prethodno navedenog može se iznijeti zaključak o tome po čemu se fiksni troškovi razlikuju od varijabilnih – fiksni troškovi su nepromjenjivi bez obzira na ono što se događa u poslovanju, a varijabilni troškovi su promjenjivi i kroz vrijeme se mijenjaju ovisno o različitim utjecajima koji se javljaju u poslovanju poduzeća.

Fiksni trošak

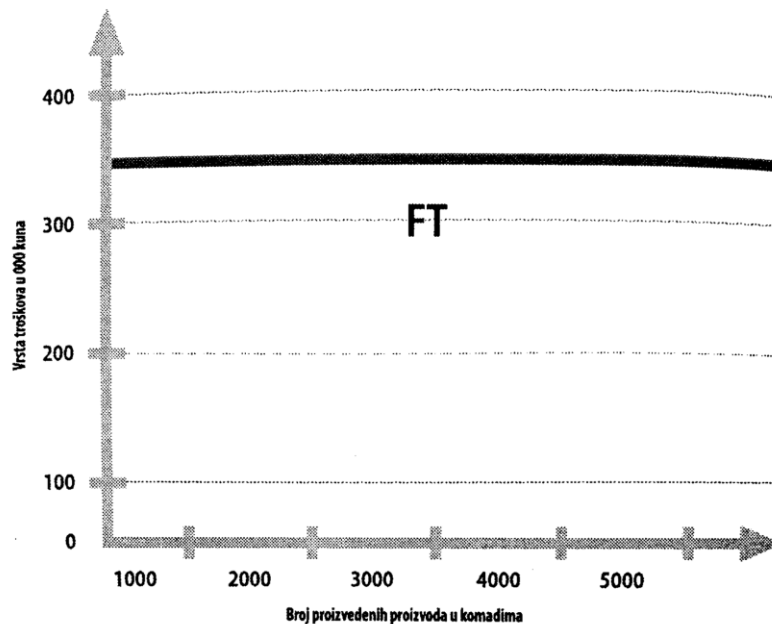
Autor Majcen (1976:37) navodi da su fiksni troškovi oni troškovi koji uvijek u svom ukupnom iznosu ostaju nepromijenjeni, čak i onda kada se količina proizvodnje mijenja (na primjer, cijena najma prostora za proizvodnju neće se promijeniti čak ni ukoliko se proizvodnja poveća ili smanji u nekom mjesecu). Također, navodi da su varijabilni troškovi oni troškovi koji nastaju ovisno o proizvodnji, što znači da isti variraju ovisno o tome što se događa s obujmom proizvodnje. Iz toga se može zaključiti da ukoliko proizvodnje nema ili proizvodnja stane nema ni varijabilnih troškova.

Neki od fiksnih troškova koji se javljaju u praksi su (Majcen, 1976:53):

- Amortizacija
- Kamate na osnovna sredstva i kamate na stalna obrtna sredstva
- Troškovi investicijskog održavanja
- Osiguranje osnovnih sredstava
- Osobni dohoci rukovoditelja i ostalih organizatora proizvodnog procesa
- Stalni doprinosi, članarine i sl.
- Stalni troškovi administracije.

Prethodno navedeni fiksni troškovi nastaju kao posljedica poslovanja poduzeća. To su troškovi koje poduzetnik mora namiriti bez obzira na ostale čimbenike u poslovanju te proizvodnju. Na

Slika 1. grafički će se prikazati kako izgleda fiksni trošak u poslovanju kada se promatraju troškovi po iskorištenju kapaciteta.

Slika 1. Grafički prikaz fiksnog troška u poslovanju

Izvor: Izrada autora prema Cingula, Hunjak i Ređep, 2004:116

Na Slika 1. prikazan je fiksni trošak koji iznosi 350.000,00 kuna. To je trošak koji se, neovisno o tome što se događa s proizvodnjom (smanjenje ili povećanje proizvodnje proizvoda), mora namiriti svaki mjesec.

Varijabilni trošak

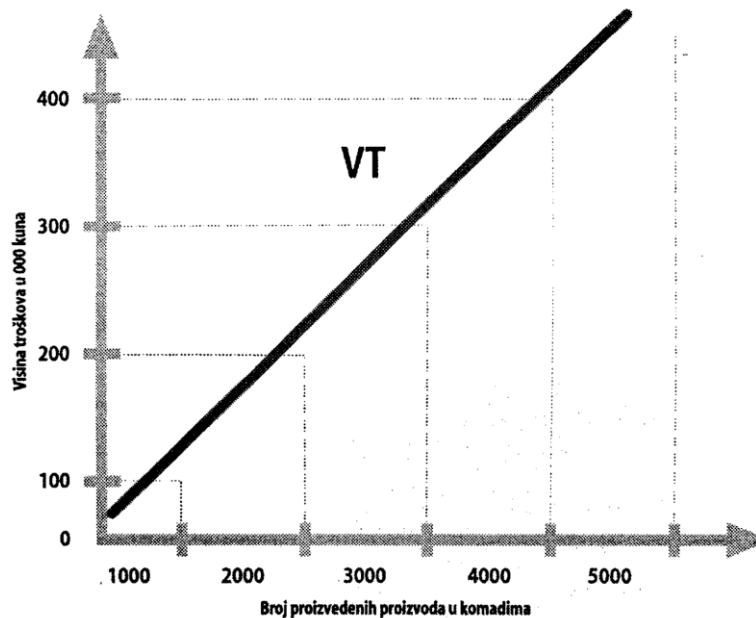
Autori Samuelson i Nordhaus (2011:127) navode kako „varijabilni trošak čine izdaci koji se mijenjaju s razinom proizvodnje – poput sirovina, nadnica i goriva – te uključuju sve troškove koji nisu fiksni“, a autori Cingula, Hunjak i Ređep (2004:117) ističu kako su „varijabilni troškovi promjenjivi i ovise o broju proizvedenih komada nekog proizvoda“.

Kada su u pitanju vrste varijabilnih troškova isti se mogu podijeliti na (Koutsoyiannis, 1996:107):

- Sirovine
- Troškove direktnog rada

- Tekuće troškove fiksnog kapitala, kao što je gorivo, uobičajene popravke i rutinsko održavanje.

Na Slika 2. grafički će se prikazati kako izgleda varijabilni trošak u poslovanju kada se promatraju troškovi po iskorištenju kapaciteta.

Slika 2. Grafički prikaz varijabilnog troška u poslovanju

Izvor: Izrada autora prema Cingula, Hunjak i Ređep, 2004:117

Na Slika 2. prikazan je varijabilni trošak koji se povećava paralelno s povećanjem iskorištenja kapaciteta proizvodnje. Vidljivo je da kada se ništa ne proizvodi varijabilni troškovi iznose 0,00 kuna, a sa svakim povećanjem u proizvodnji dolazi i do povećanja varijabilnih troškova.

4.1.2.2. Vrste troškova prema porijeklu i sastavu

Troškovi u proizvodnji nastaju zato što se u proizvodnji koriste predmeti i sredstva te ljudski rad. Autor Karić (2005:61) navodi da prema porijeklu postoje sljedeće elementarne vrste troškova:

- Materijalni troškovi (troškovi osnovnog i pomoćnog materijala, energije, sitnog inventara, ambalaže, alata i sl.)

- Troškovi stalnih sredstava (amortizacija, tehničko održavanje, i sl.)
- Troškovi rada (naknade za uloženi ljudski rad koje se zovu plaće ili nadnice).

Troškovi koji nastaju u poslovanju imaju određen sastav, tj. strukturu. „Prema složenosti strukture troškovi se dijele na jednostavne i složene. Jednostavni (elementarni) troškovi se sastoje samo od jedne prirodne vrste troškova (na primjer, troškovi materijala, energije, maziva, amortizacije, kamata i sl.). Složeni (kompleksni) troškovi se sastoje od dva ili više elementarnih troškova“ (Karić, 2005:61). Svi troškovi koji nastanu tijekom proizvodnje moraju se obuhvatiti kalkulacijom.

4.1.2.2.1. Materijalni troškovi

Kako bi se u proizvodnji proizveo proizvod potrebni su materijali. „Materijal se uobičajeno dijeli na osnovni i pomoćni. Osnovni materijali ulaze svojim sadržajem u sastav novog proizvoda i čine njegovu glavnu supstanciju, a pomoćni stvaraju uvjete za uspješnu proizvodnju ili čine dodatak osnovnom materijalu razmjerno male vrijednosti“ (Karić i Lacković, 2003:46).

Materijal se u cijelosti fizički troši u proizvodnji te se njegova vrijednost prenosi u novonastali proizvod. Danas se u proizvodnji proizvoda troše različiti materijali, a modernizacija proizvodnje dovela je do poskupljenja materijala koji su potrebni u proizvodnji proizvoda. Što znači da je došlo i do povećanja troškova proizvodnje. Kako ne bi došlo do stvaranja nepotrebnih materijalnih troškova poduzetnici prate kretanje materijalnih troškova u proizvodnji.

Autor Babić (2005:356) materijalne troškove dijeli na:

- 1) Materijal i energija za izradu i za ostalo poslovanje
- 2) Usluge drugih
- 3) Raznovrsne troškove
- 4) Različite izdatke osobama i za osobe u radnom odnosu.

Troškovi koji se ubrajaju troškove materijala i energije za izradu i ostalo poslovanje su troškovi koji nastaju zbog korištenja sirovina i materijala koji se koriste u proizvodnji, troškovi rasvjete, goriva, sitnog inventara i ambalaže. U troškove usluga drugih ubrajaju se popravci, novčani promet, tehnička pomoć, administrativni oglasi, putni troškovi i slično. U raznovrsne troškove

ubrajaju se kamate na kredite, troškove edukacija zaposlenika, sudjelovanje na događanjima (npr. sajmovi), troškovi istraživanja, itd. U troškove različitih izdataka osobama ubrajaju se dnevnice zaposlenicima koji odlaze na službena putovanja, nagrade i stipendije, naknade za odvojeni život od obitelji, izdaci za prijevoz radnika, itd.

4.1.2.2.2. Troškovi stalnih sredstava

„Stalna sredstva (na primjer, strojevi, prijevozna sredstva, i sl.) troše se ovisno o intenzitetu korištenja, uglavnom, pod utjecajem trenja i temperature“ (Karić i Lacković, 2003:67). Karakteristično za stalna sredstva je to da se ista troše i kada se ne koriste zato što su ista pod utjecajem vanjskog svijeta (na primjer, dolazi do korozije na strojevima). To znači da stalna sredstva stalno iziskuju određene troškove koje poduzetnik mora namiriti.

„Troškovi stalnih sredstava (tzv. troškovi kapitala) jesu različite vrste postupnog trošenja i smanjivanja vrijednosti stalnih sredstava (dugotrajne imovine poduzeća), bilo zbog korištenja, bilo zbog njihova tehnološkog zastarijevanja tijekom vremena“ (Karić, 2005:64). Troškovi stalnih sredstava variraju od poduzeća do poduzeća. Ovisno o djelatnosti kojom se poduzeće bavi troškovi stalnih sredstava u istom su niži ili viši. Razlog tome je taj što su troškovi stalnih sredstava u nekim djelatnostima iznimno veliki, a u drugim djelatnostima su iznimno niski.

Nadalje, postoji nekoliko vrsta troškova stalnih sredstava (Karić, 2005:64):

- Amortizacija
- Održavanje
- Premije osiguranja
- Kamate
- Troškovi čuvanja objekata i opreme.

Amortizacija se javlja kod većine stalnih sredstava, točnije kod dugotrajne imovine koja se kroz vrijeme troši ili zastarijeva. Troškovi održavanja se, kao i amortizacija, odnose na dugotrajnu imovinu. Ovi troškovi variraju, a njihova visina ovisi o vrijednosti, intenzitetu i sastavu dugotrajne imovine. Osiguranje je trošak osiguravanja ekonomske zaštite za objekte i opreme koji se koriste u poslovanju poduzeća. Kamate su trošak koji plaćaju sva poduzeća koja imaju kredit vezan za

poslovanje. Koristi ga veliki broj poduzeća u svim djelatnostima. Troškovi čuvanja objekata i opreme variraju od poduzeća do poduzeća. Poduzeća koja imaju velike, skupe objekte, skladišta ili proizvode imaju više troškove čuvanja objekata i opreme, a poduzeća koja imaju manje objekte, skladišta i proizvode imaju niže troškove čuvanja istih.

4.1.2.2.3. Troškovi rada

Proces proizvodnje nije moguć bez ljudi, tj. ljudskog rada. Zaposlenici u proizvodnji dobivaju plaću za posao koji obavljaju. „Trošak rada se utvrđuje množenjem količine uloženog rada cijenom rada, to jest nagradom po jedinici rada, koja se može utvrditi kao stavka plaće, odnosno kao nadnica (dnevnica), satnica, plaća po jedinici radnog učinka, i sl.“ (Karić, 2005:79). Troškovi rada jedan su od najvećih troškova u svakom poslovanju.

Autori Polimeni, Hamdy i Cashin (1999:33) ističu da troškovi rada često u značajnoj mjeri sudjeluju u troškovima proizvodnje te imaju veći značaj u poslovanju od ostalih troškova. Do porasta troškova rada najčešće dolazi zato što poduzeća nerijetko odlučuju svojim zaposlenicima uz osnovnu plaću isplaćivati i određene dodatke kao što je na primjer plaćanje smještaja ukoliko su iz daljih gradova ili plaćanje prijevoza.

Troškovi rada trebaju se unaprijed planirati, a kako bi se isti mogli planirati potrebno je znati koji su najvažniji čimbenici količine rada koji je potrebno uložiti u proizvodnji. Najvažniji čimbenici količine rada koji je potrebno uložiti u nekoj proizvodnji su (Karić, 2005:79):

- Primijenjena tehnologija proizvodnje,
- Tehnička opremljenost i
- Opseg proizvodnje ili drugih poslova koje je potrebno obaviti.

Količina rada koja je potrebna u proizvodnji varira od industrije do industrije. Ovisno o tome koje se tehnologije primjenjuju u proizvodnji, koliko je proizvodni pogon tehnički opremljen te koliki je opseg proizvodnje i ostalih poslova poduzeće može imati više ili niže troškove rada.

4.2. Pojmovno određenje prihoda

U sljedećim poglavljima definirat će se prihod i navest će se vrste prihoda.

4.2.1. Pojam prihoda

„Prihod je ukupna vrijednost koju poduzetnik ostvari svojim poslovanjem u određenom razdoblju (na primjer, u jednoj godini). U praksi se prihod, najčešće mijenja proporcionalno s opsegom prodaje pa se može prikazati grafički kao linearna funkcija“ (Karić, 2006:212).

Kada su u pitanju prihodi u poslovanju, isti se javljaju u nekoliko oblika. „Poslovni prihodi najčešće se javljaju u obliku:

- prihoda od prodaje proizvoda, usluga te trgovačke robe
- prihoda od zakupnina i najamnina
- prihoda od subvencija, donacija, potpora i poticaja
- prihoda od uporabe vlastitih proizvoda ili robe za vlastite potrebe“ (Daničić i Bratičević, 2021).

Autor Karić (2010:211) ističe da osim prethodno navedenih prihoda koji se odnose na prihode poduzeća koje isto ostvaruje od prodaje proizvoda i usluga u izvore prihoda ubrajaju se i financijski prihodi (npr. prihodi od dividende) te razni izvanredni prihodi (npr. viškovi na zalihama i pozitivne tečajne razlike).

U sljedećem poglavlju navest će se vrste prihoda.

4.2.2. Vrste prihoda

U nastavku će se definirati i objasniti kako se dobivaju ukupni i granični prihod.

4.2.2.1. Ukupni prihod

Autor Gugić i sur. (2009:98) navode da je ukupni prihod „vrijednosno izražena količina naplaćenog novčanog kapitala određenog poslovnog subjekta u određenom vremenskom razdoblju“. Ukupni prihod je umnožak prodajne cijene i količine prodanih proizvoda/usluga.

Formula koja se koristi za izračun ukupnog prihoda je (Karić, 2010:212):

$$TR = P \times Q$$

gdje je:

TR = ukupni prihod

P = umnožak prodajne cijene

Q = količina prodanih proizvoda odnosno usluga.

Iz prethodno navedene formule vidljivo je da ukupni prihod ovisi o tome kolika je prodajna cijena proizvoda/usluga te količini prodanih proizvoda/usluga. Sa svakom promjenom u prodanoj količini proizvoda mijenja se ukupni prihod.

4.2.2.2. Granični prihod

Autor Karić (2010:213) navodi da se granični prihod računa nakon svake promjene potraživane (prodane) količine tako što se povećanje ukupnog prihoda dijeli s povećanjem potraživane količine. Tako dobiveni granični prihod jednak je prodajnoj cijeni proizvoda/usluge.

Formula za izračun graničnog prihoda (Karić, 2010:213):

$$MR = \Delta TR / \Delta Q$$

Gdje je:

MR = granični prihod

TR = ukupni prihod

Q = potraživana količina

Granični prihod ima veliku ulogu u analiziranju ponašanja poduzeća zato što je dodatak ukupnom prihodu koji se ostvaruje prodajom svake dodatne jedinice proizvoda. To potvrđuje autor Karić (2010:214) koji navodi da je granični prihod „iznos za koji se ukupni prihod povećava, kada poduzeće proizvede i proda jednu dodatnu jedinicu proizvoda“.

5. Analiza troškova i prihoda u proizvodnji

U sljedećim poglavljima definirat će se proizvodnja i proizvodne funkcije te će se analizirati troškovi i prihodi u proizvodnji.

5.1. Teorija proizvodnje

Svako poduzeće, ovisno o vrsti poslovanja i poslovnim operacijama, funkcionira kao proizvodni proces u kojem su sve poslovne aktivnosti planirane. „Proizvodnju definiramo kao proces pretvaranja proizvodnih faktora u proizvode ili usluge. Proizvodni faktori se u procesu proizvodnje mogu koristiti efikasno ili neefikasno. Ako se uz danu tehnologiju iz dane količine ulaganja proizvodnih faktora ostvaruje maksimalna količina proizvodnje, kažemo da se proizvodni faktori koriste efikasno. Efikasno korištenje resursa osigurava danu proizvodnju uz minimalne troškove“ (Babić, 1997:43). U procesu proizvodnje inputi se pretvaraju u outpute, a sam proces proizvodnje obuhvaća nekoliko aktivnosti pomoću kojih se iz inputa dobivaju outputi.

Proizvodni procesi poduzeća razlikuju se od poduzeća do poduzeća zato što poduzeća posluju u različitim okruženjima i bave se različitim djelatnostima. „Tipične veličine, odnosno tipični elementi koji se koriste i čine osnovne elemente svakog proizvodnog procesa, bez obzira na proizvodne metode, jesu:

1. Rad. Pod tim se pojmom razumijeva svjestan ljudski rad koji se manifestira u obliku različitih radnih operacija, pokreta i zahvata, ali i djeluje na
2. Predmet rada, tj. sirovinu i ostale osnovne materijale, mijenja im svojstva, oblik i upotrebnu vrijednost. Djelovanje na predmet rada vrši se uz pomoć
3. Sredstava za rad (strojeva, alata i naprava)
4. Usluge drugih.

Da bi se potrebni radni proces mogao odvijati bez smetnji i s planiranim efektom potrebno je u proizvodnom procesu osigurati još i

5. Određene materijalne uvjete za rad (prostor, zaštitu od vanjskih utjecaja, čistoću, temperaturu, svjetlo i sl.), te

6. Određene sociološke i psihofiziološke uvjete rada“ (Majcen, 1976:16).

Iz prethodno navedenog vidljivo je da proizvodni proces nije moguć bez sirovina od koji se proizvode proizvodi, sredstava za rad pomoću kojih se sirovine prerađuju i dobivaju proizvodi, ljudi koji sudjeluju u proizvodnom procesu, usluga drugih te materijalnih uvjeta koji osiguravaju zaposlenicima da obavljaju svoj posao kao i socioloških i psihofizičkih uvjeta rada.

Autori Samuelson i Nordhaus (2011:108) ističu da „proizvodna funkcija određuje maksimalnu proizvodnju koja se može proizvesti uz danu količinu inputa“, a autor Majcen (1976:14) ističe da „teorija proizvodnje istražuje zapravo utjecajnu količinsku stranu troškova, što je bitno kod analize troškova, pa prema tome je i normalno da teorija proizvodnje (produkcije) predstavlja osnovnu podlogu za tumačenje u okviru teorije troškova“. U sljedećem poglavlju definirat će se proizvodna funkcija i objasniti će se primjena iste.

5.2. Pojam i primjena proizvodne funkcije

Jedna od glavnih i najvažnijih aktivnosti poduzeća je proizvodna funkcija. Autorica Koutsoyiannis (1996:67) funkciju proizvodnje definira kao „čisto tehnički odnos koji povezuje ulaganja faktora i količine proizvodnje (inpute i outpute). Ona opisuje zakone proporcije, odnosno transformaciju faktora (inpute) u proizvode (outpute) u svakom pojedinačnom vremenskom razdoblju“, a autori Pindyck i Rubinfeld (2005:178) funkciju proizvodnje definiraju kao funkciju „koja pokazuje maksimalnu količinu proizvoda (output) koju neka tvrtka može proizvesti uz svaku zadanu kombinaciju inpute“.

Autor Karić (2010:184) kao svrhu proizvodne funkcije ističe pokazivanje kolika količina učinaka (proizvoda, usluga, outputa) može se proizvesti mijenjanjem količine upotrijebljenih proizvodnih resursa (inputa). Poduzeća u procesu proizvodnje inpute pretvaraju u outpute. Autori Pindyck i Rubinfeld (2005:178) faktore proizvodnje definirali su kao inpute koji ulaze u proizvodni proces (na primjer to su: rad, kapital i sirovine). Inputi koji se koriste u proizvodnji fleksibilni su te njihova primjena u proizvodnji ovisi o odlukama koje poduzeće donese u poslovanju. „Kratkoročno, jedan ili više proizvodnih inputa su fiksni. Dugoročno, svi su inputi potencijalno varijabilni“ Pindyck i Rubinfeld (2005:201).

Kada su u pitanju glavna područja primjene proizvodne funkcije, autor Karić (2010:185) navodi sljedeće:

- 1) Predviđanje opsega proizvodnje (prinos) uz poznate količina i kakvoću resursa, te uz određene uvjete i metode (tehnologiju) proizvodnje.
- 2) Izbor vrsta proizvodnih inputa i njihove količinski najpovoljnije kombinacije u proizvodnji određenog outputa (tehnički učinkovite kombinacije), i
- 3) Izbor najpovoljnije tehnologije proizvodnje (na primjer, agrotehnike za određenu proizvodnju).

Važno je navesti i tri opća oblika proizvodne funkcije (Karić, 2010:188):

- 1) linearni
- 2) degresivni i
- 3) progresivni.

Linearna proizvodna funkcija je funkcija koja obuhvaća odnos između količine prinosa i količine jednog promjenjivog resursa. U ovom obliku proizvodne funkcije količina prinosa raste za isti iznos za svaku dodatnu jedinicu resursa. Degresivna proizvodna funkcija je funkcija u kojoj je vidljiv opadajući odnos količine prinosa i količine jednog promjenjivog resursa. U ovom obliku proizvodne funkcije svaka dodatna jedinica resursa donosi sve manji rast prinosa u odnosu na prethodnu jedinicu. Progresivna proizvodna funkcija je funkcija kojom se izražava rastući odnos količine prinosa i količine jednog promjenjivog resursa. U ovom obliku proizvodne funkcije svaka dodatna jedinica resursa rezultira većim porastom prinosa u odnosu na prethodnu jedinicu proizvoda.

5.3. Kretanje i međuovisnost prihoda i troškova

Prilikom započinjanja proizvodnje poduzetnik se mora pobrinuti da ima poslovni prostor, alat, strojeve, sirovine te kapital potreban za pokretanje i održavanje poslovanja. „Korištenjem navedenih resursa u proizvodnji nastaju troškovi, a prodajom dobivenih proizvoda i pružanjem usluga nastaju prihodi“ (Karić. 2010:210). Troškovi i prihodi međusobno su povezani.

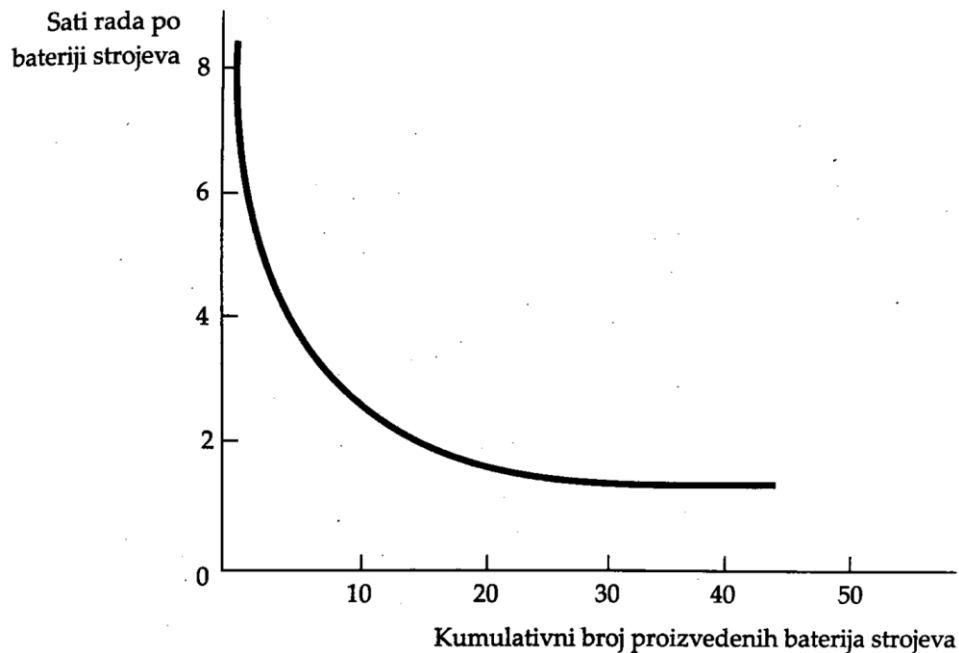
Autor Karić (2010:211) ističe da „u normalnim uvjetima proizvođači nastoje maksimalizirati dobit stvaranjem što veće razlike između prihoda i troškova“. Kako bi to postigli, poduzetnici teže tome da imaju najpovoljniji opseg proizvodnje i najpovoljniju cijenu proizvoda. To uspijevaju postići zato što su svjesni toga da ostvareni prihodi ovise o količini proizvoda i o prodajnoj cijeni istih te toga da visina troškova proizvodnje ovisi o količini proizvoda i nabavnim cijenama resursa potrebnih za proizvodni proces.

Dugoročni prosječni troškovi niži su kod velikih poduzeća nego kod malih poduzeća. Razlog tome je povećanje opsega u proizvodnji. To potvrđuje autorica Koutsoyiannis (1996:120) koja ističe da „troškovi proizvodnje u početku naglo opadaju i potom postupno kad se opseg proizvodnje povećava“. To znači da što je opseg proizvodnje veći to su troškovi proizvodnje manji.

S vremenom, troškovi poslovanja opadaju. Kao razloge opadanja graničnih i prosječnih troškova u poslovanju navode se (Pindyck i Rubinfeld, 2005:233):

1. Radnicima često treba malo više vremena za izvršavanje nekog zadatka prvih nekoliko puta. Njihova brzina raste kako postaju sve vještiji u izvršavanju tog zadatka.
2. Menadžeri s vremenom uče kako efikasnije planirati proizvodni proces, od toka materijala do same proizvodnje.
3. Inženjeri su na početku oprezni pri dizajniranju proizvoda, ali jednom kad steknu dovoljno iskustva mogu dozvoliti promjene dizajna koje smanjuju troškove proizvodnje bez povećanja broja grešaka. Bolji i specijaliziraniji alati te poboljšana organizacija pogona mogu također smanjiti trošak.
4. Dobavljači materijala mogu naučiti kako efikasnije obraditi tražene materijale, te prenijeti dio tih spoznaja proizvođaču u obliku nižih cijena materijala.

Posljedica dugotrajnog poslovanja je ta da proizvodnja kroz vrijeme raste (povećava se obujam), a troškovi se smanjuju. To se može prikazati uz pomoć krivulje učenja. Autori Pindyck i Rubinfeld (2005:233) krivulju učenja definirali su kao krivulju koja prikazuje odnos količine inputa koja tvrtki treba za proizvodnju svake jedinice i kumulativne razine proizvodnje. Primjer krivulje učenja prikazat će se na Slika 3.

Slika 3. Krivulja učenja – primjer

Izvor: Izrada autora prema Pindyck i Rubinfeld, 2005:233

Na Slika 3. prikazan je primjer krivulje učenja. Vidljivo je da su sati rada i broj proizvedenih jedinica proizvoda obrnuto proporcionalni. Pojednostavljeno, za manju proizvodnju baterija strojeva potreban veći broj sati rada strojeva dok je za veću proizvodnju baterija strojeva potreban manji broj sati rada strojeva. Uz pomoć krivulje učenja može se vidjeti da je, s troškovnog aspekta, isplativije proizvesti veću količinu baterija nego manju

Nadalje, kada su u pitanju varijabilni troškovi u proizvodnji, isti su kroz vrijeme podložni promjenama. „Kada je ukupni proizvod jednak nuli, odnosno kada proizvodnja nije započela ili je (privremeno) prekinuta, varijabilni je trošak jednak nuli. Kada proizvodnja krene ili se nastavi, javlja se varijabilni trošak, te njegov rast u odnosu na rast ukupnog proizvoda može biti proporcionalan, degresivan ili progresivan“ (Ferenčak, 2003:108).

5.4. Primjena točke pokrića

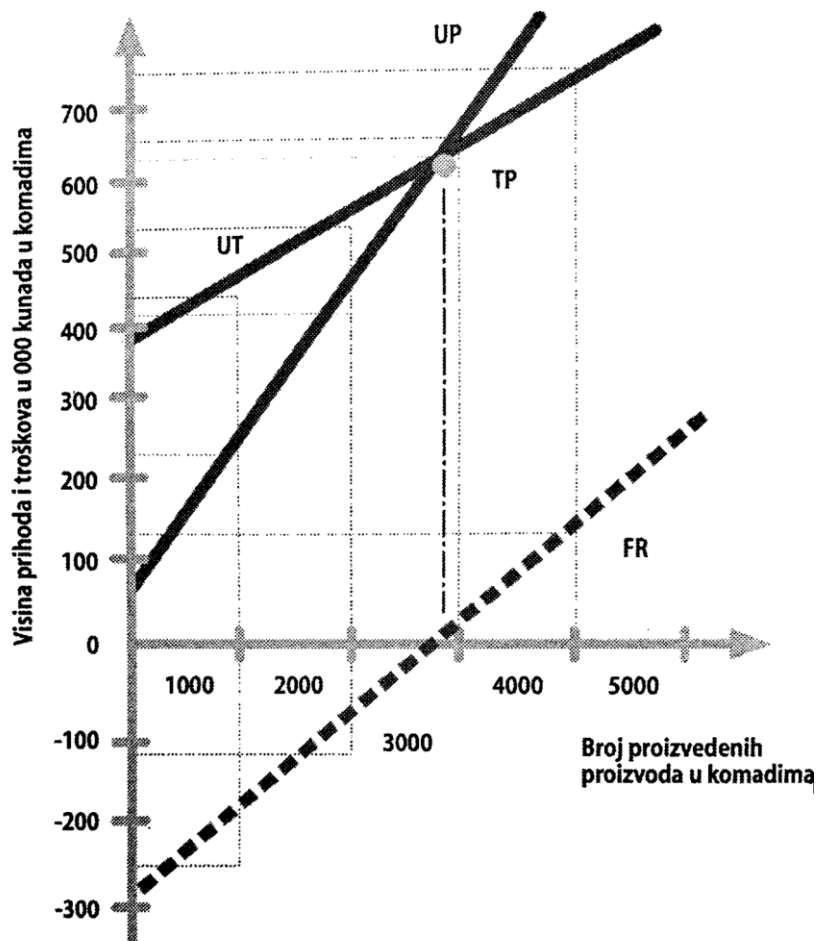
Planiranje troškova i prihoda u poslovanju od velike je važnosti. Jedna od metoda koja se koristi za planiranje, evidentiranje i analiziranje troškova i prihoda u poslovanju je utvrđivanje točke pokrića. „Model točke pokrića je koristan analitički instrument za utvrđivanje ekonomskih učinaka koji pomaže u planiranju i donošenju poslovnih odluka u procesu upravljanja maslinarskom proizvodnjom. Ovaj model se koristi kao analitički instrument koji daje određene smjernice za kratkoročno poslovno odlučivanje“ (Gugić i sur., 2009:95).

Autori Cingula, Hunjak i Ređep (2004:120) ističu da poznavanje točke pokrića omogućuje poduzeću da se utvrdi ona količina proizvodnje pri kojoj će svi troškovi biti pokriveni te nakon koje će se početi stvarati dobitak u poslovanju. Uz pomoć točke pokrića dobivaju se informacije o tome na koji način se mogu postići najbolji financijski rezultati u poslovanju te se može uvidjeti kada, tj. u kojim trenucima može doći do odstupanja u ostvarivanju najveće financijske dobiti u poslovanju. Autor Majcen (1976:137-138) ističe da kako bi se matematički mogla utvrditi točka pokrića potrebno je ostvariti sljedeće:

1. Fiksni troškovi moraju biti apsolutno fiksni
2. Svi varijabilni troškovi moraju biti proporcionalno-varijabilni
3. Nabavna cijena sredstava za proizvodnju i mjerila po kojima se obračunava izvršeni rad moraju biti konstantni (tijekom promatranog i analiziranog razdoblja ne smiju se mijenjati)
4. Prodajne cijene proizvoda i usluga moraju biti konstantne za cijelo analizirano razdoblje (na taj način izbjegava se nepravilno kretanje prihoda u poslovanju)
5. Kapacitet proizvodnje mora biti stalan (bez povećanja i smanjenja zato što bi se svako povećanje ili smanjenje direktno odrazilo na visinu fiksnih troškova).

Na Sliku 4. grafički će se prikazati točka pokrića.

Slika 4. Grafički prikaz točke pokrića

Izvor: Izrada autora prema Cingula, Hunjak i Redep, 2004:123

Na Slika 4. grafički je prikazano kako izgleda točka pokrića. To je točka u kojoj se sijeku ukupni troškovi i ukupni prihodi. Pokazuje u kojem trenutku u proizvodnji će se proizvodnja proizvoda isplatiti, tj. početi donositi dobit poduzeću.

„Točka pokrića (prag rentabilnosti) kao središnji element cijelog modela predstavlja razinu proizvodnje i prodaje tj. poslovne aktivnosti gdje su ukupni prihodi jednaki ukupnim troškovima. To je točka u kojoj se ne ostvaruje ni profit, ni gubitak, budući da ukupni prihodi pokrivaju ukupne troškove. Nakon te točke poljoprivredno gospodarstvo kreće iz zone gubitka u zonu dobitka. Točka pokrića pokazuje razinu proizvodnje i prodaje kod koje poljoprivredno gospodarstvo pokriva svoje ukupne troškove uz determiniranu prodajnu cijenu“ (Gugić i sur., 2009:97).

Autor Majcen (1976:208) ukazuje na to da je točka pokrića grafičko sredstvo kojim se upravi poduzeća može predočiti struktura financijskih rezultata poslovanja te pomoću kojeg se mogu prikazati kako bi financijski rezultati mogli izgledati u budućnosti.

6. Zaključak

Kontrola troškova i prihoda u poslovanju danas je nužna ukoliko poduzeće želi opstati na tržištu. Razlog tome je taj što je okolina u kojoj poduzeća posluju i u kojoj ista proizvode svoje proizvode izrazito promjenjiva, a konkurencija je veća nego ikad prije. Stoga, kako bi stekla konkurentsku prednost na tržištu poduzeća moraju pratiti, kontrolirati i planirati troškove u poslovanju. Na taj način mogu steći troškovnu prednost nad konkurencijom.

Kada su u pitanju prihodi u poslovanju, isti su jednako važni kao i troškovi. Točnije, troškovi i prihodi međusobno su povezani te o njihovom odnosu uvelike ovisi uspješnost poslovanja poduzeća. Moraju se detaljno procjenjivati, pratiti, mjeriti i planirati, a to se može postići redovnom analizom istih.

Zaključak do kojeg se došlo prilikom pisanja rada je taj da se troškovi i prihodi nikada ne smiju zanemariti. Razina profitabilnosti izravno je povezana s tim koliko redovito i racionalno poduzeće kontrolira i upravlja troškovima koji se javljaju u poslovanju te prihodima koje ostvaruje u poslovanju. Kako bi se prihodima i troškovima moglo efikasno upravljati potrebno je da se isti i njihova međuovisnost dobro razumiju, a što vodstvo poduzeća bolje razumije iste i redovitije vrši kontrolu troškova i prihoda to će biti uspješnije u upravljanju istima. Što u konačnici i je cilj poslovanja – ostvariti što više prihode uz što niže troškove.

Popis literature

1. Babić, M. (1997). *Mikroekonomska analiza*. Zagreb: MATE d.o.o.
2. Babić, Š. (2005). *Uvod u ekonomiku poduzeća*. Zagreb: Dom i svijet: Ekonomski fakultet sveučilišta u Zagrebu
3. Cingula, M., Hunjak, T. i Ređep, M. (2004). *Poslovno planiranje s primjerima za investitore*. Zagreb: RRiF-plus d.o.o. za nakladništvo i poslovne usluge
4. Daničić, L. i Bratičević, D. (2021). *Poslovni prihodi i rashodi*. Izvor: <https://hr.izzi.digital/DOS/23982/24383.html> (21.08.2021.)
5. Ferenčak, I. (2003). *Počela ekonomike*. Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku
6. Gugić, J., Par, V., Njavro, M. i Dvornik-Gosaić, J. (2009). Primjena modela točke pokrića za poslovno odlučivanje u proizvodnji maslina. *Pomologia Croatica*, 15 (3-4), 95-114. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/50865>
7. Karić, M. i Lacković, Z (2003). *Ekonomika elektrotehničkih poduzeća*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Elektrotehnički fakultet u Osijeku
8. Karić, M. (2005). *Ekonomika poduzeća*. Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku
9. Karić, M. (2010). *Mikroekonomika*. Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku
10. Koutsoyiannis, A. (1996). *Moderna mikroekonomika*. Zagreb: MATE d.o.o.
11. Majcen, Ž. (1976). *Troškovi u teoriji i praksi*. Zagreb: Informator
12. Pindyck, R.S. i Rubinfeld, D.L. (2005). *Mikroekonomija*. Zagreb: MATE d.o.o.
13. Polimeni, R.S., Handy, S.A. i Cashin, J.A. (1999). *Troškovno računovodstvo*. Zagreb: Faber & Zgombić Plus d.o.o. za nakladništvo i informatiku
14. Samuelson, P.A. i Nordhaus, W.D. (2011). *Ekonomija, 19.izdanje*. Zagreb: MATE d.o.o.
15. Tkalec, Z. (2011). *Definicija i karakteristike poduzetništva kao ključne kompetencije cjeloživotnog učenja*. Učenje za poduzetništvo, 1 (1), 35-43. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/130086>

Popis slika

Slika 1. Grafički prikaz fiksnog troška u poslovanju	11
Slika 2. Grafički prikaz varijabilnog troška u poslovanju	12
Slika 3. Krivulja učenja – primjer	23
Slika 4. Grafički prikaz točke pokrića	25

Popis tablica

Tablica 1. Definicije troškova.....	8
--	---